

Otomar
Dvořák

SÁGA PROVAZNICKÉHO RODU

díl druhý
DŮM U ČERVENÉ CESTY

Mischka

VĚNUJI památce své matky Marie,
která se narodila v domě u Červené cesty

autor

MOTTO:

„I když navážeš stovku uzlů – provaz zůstane jeden.““

Perský básník Džaláluddín Rúmí

„Nitečka po nitečce se splétá v provaz. Vidím, že
přemnohé vlákno je rudé a přemnohé že je černé, ale
nastojte, copan v rukách provazníka se stříbří! Není nad
laskavé srdce tohoto dělníka osudů.“

Vladislav Vančura: Markéta Lazarová

Vydalo nakladatelství Machart v roce 2011
www.machart.cz

Grafická úprava: Kameel Machart
text © Otomar Dvořák
ilustrace © Kameel Machart

O čem vyprávěla předchozí kniha Dědicové bláznivého Maxmiliána

Do zapomenutého kraje hlubokých roklí, bublajících potůčků a kamenitých strání zabloudil na sklonku 19. století vandrovní tovaryš Maxmilián Routa. Uhranul ho pohled děvčátka v chalupě provazníka Hosnedla, a slíbil, že se vrátí, až dcerka dospěje, aby se s ní oženil. Jako zástavu jí zanechal hodiny s kukačkou. Svůj slib dodržel. Jejich syn Martin (jehož zrození stálo matku život) nezdědil kupodivu ani špetku z otcovy světácké povahy. Byl asketicky přísný a pracovitý. S nesmírným úsilím se domohl postavení uznávaného řemeslníka. Nikdy však nevyřešil svůj vztah k otci, jímž v duchu pohrdal, ale ani k dětem, jejichž touhám nerozuměl. Nejstarší syn Tomeš se snažil bouřit a revoltovat, dcera Anežka byla pohlcována čaromocí lásky, nejmladší František unikal do snů o koních a dalekém světě. Ale vzápětí jako zhoubný vichr vtrhla i mezi zdejší pahorky světová válka. Muži z Újezdské Huti, dosud marně snící o dalekých cestách, byli náhle vrženi do všech koutů světa. Všechno se změnilo... Někteří našli v daleké cizině bídnou smrt a jiní hluboké poznání. Ale ani ti, kteří zůstali doma, nebyli ušetřeni bolestivých prozření. Anežka se potkala nejen s poetickou, ale také s drsnou a krutou tváří lásky; byla znásilněna a pak ze zoufalství svolila ke sňatku s postarším, tupým sedlákem Jirmalem. Francka v den sestřiny svatby kopl zbožňovaný kůň do tváře. Zdálo se, že vše, v co lidé dosud věřili, se obrací ve svůj protiklad a čpí ohavnou zradou. Marně se šílený Kameník snažil vrátit čas zpátky proti proudu. To prostě nelze... Musíme číst další stránky napsané rukou osudu, ať už se nám to líbí nebo ne...

PROLOG

Válka propukala nejčastěji ve čtvrtek, týden co týden, po celou zimu. Jakmile se truchlivá nádhera slunce utopila ve fialovém oparu mrazivého večera, vyřítla se ze stínů *kompanie* pěchoty a bylo možno vidat, jak se zakopává mezi převrácenými židlemi a soustředěnou palbou z pušek zastavuje útok granátníků, kterým v té překérní situaci nezbylo nic jiného, než zalehnout za pelest postele a zarýt nos do nastlaných peřin...

„Jako malý kluci,“ zavrtěla Hanka hlavou nad podivínským chováním prošedivělých staříků, kteří vkleče prostrkovali své hole mezi *špriclemi* opěradel a s přimhouřeným okem zaměřovali další cíle smrtonosné palby. Kamarádi z vojny! Staří blázni, kteří se opájejí vyprávěním dávno prožitých bitev... Vyprávěním? Kdyby jen vyprávěli; jenže jim slova nestačí, oni musí všechno názorně předvádět, každý z nich je celou armádou a dokonce i generálem, plánujícím strategická rozhodnutí...

„A tam byly jen hory a propasti a nepřítel nečekal z týchle strany útok. Jenže těsně před svítáním se celej pluk našich horskejch myslivců spustil ze skály na lanech...“

„Na jakejch?“ ozval se Martin Routa, sedící na lavici při zdi s hlavou pochýlenou na prsa a se zavřenýma očima, jako by podřimoval.

„Jak to mám vědět?“ odsekl nevrle trafikant Skřivan, jenž právě coby pluk horských myslivců sestupoval do strže mezi stolem a almarou, a nepatřičná otázka ho vyrušila v nejnebezpečnější fázi přesunu.

„Pro tyhle účely jsou nejlepší pletený lana...“ řekl Martin a zvedl hlavu. V široce rozevřených očích mu vzplál dvojitý obraz rozsvícené petrolejky. „Děda Hosnedl mi vyprávěl, jak jeho pradědeček dělal pletený lana do kladek, co s nima zvedali kostelní zvony na plzeňskou věž; dostal za ně tři kopy zlatejch a za to se dal tenkrát v Plzni koupit vůl. Horský myslivci určitě měli svého dodavatele, nějakýho hodně šikovnýho provazníka... Z toho je vidět, že i za války měl leckdo protekci a mohl vyrábět pro armádu, zatímco s našincem vymetli kdejaký smradlavej močál!“

„Nerozčiluj se, táto,“ ozvala se chlácholivě Hanka od plotny, kde soustředěně míchala klokotající povidla ve velkém drátovaném hrnci. Malá tříletá vnučka Manka stála vedle ní a napjatě sledovala měchačku, s nadějí, že jí tento nástroj bude brzy svěřen k olízání. „Nerozčiluj se, víš, co říkal doktor!“

„Taky jsem měl jednu velkou zakázku na tažný lana!“ pokračoval Routa, jako by nabádání své ženy neslyšel. „Pro knížecí pilu na Švábíně! Kdyby to tenkrát vyšlo, mohla tady dneska stát *Routova provaznická fabrika* a nemusel by se tu napařovat nějaký podvodník Šimeček, kterej tohle řemeslo ani pořádně neumí!“

„No, tak, táto,“ zadívala se Hanka s obavami na tepající modrou žílu, která jako zkroucený had vystoupila na Martinově spánku. Pravda, kdysi v ní tohle znamená rostoucí zloby vzbuzovalo přímo posvátnou hrůzu; to, když ještě byla mladá a bázlivá dívka. Často se tehdy ptávala sama sebe: Proč si vybral právě mne? Čím jsem si ho

zasloužila? Jenže jak čas plynul, v jejich očích ubývalo z prvotního Martinova nadlidského rozměru. Z vojny se jí vrátil s podlomeným zdravím. Malárie, kterou chytil někde v italských močálech, z něj udělala trosku, dýchavičný stín, ploužící se po chalupě a vyčerpávající se v marném vzteku nad desítkami každodenních maličkosť, které v jeho očích rostly do rozměrů velehor. Hanka se začínala obávat, že jednou by mu ta legendární žíla na spánku praskne - a pak bude konec... Konec všeho...

„Dědo,“ ozval se netrpělivě asi pětiletý chlapec, klečící na druhém konci lavice a sledující s napjatým výrazem přesun trafikanta Skřivana do úkrytu mezi stolem a skříní, „tohle si snad můžete povědět jindy, ne?“

Martin vrhl na vnuka Jiříka divoký pohled, zafuněl, ale pak zavřel oči a opět odevzdaně sklopil hlavu na prsa.

„Prásk! Prásk!“ zakřičel v tu chvíli hrnčír Kukačka, vyskočil na stůl a namířenou holí ostřeloval dole se krčícího Skřivana. „Prásk! Seš mrtvej, alpskej myslivče!“

„To tedy ne!“ ozval se trafikant z hlubin úzké zaprášené soutěsky za červotočivou skříní. „Italové neměli ani tušení, že se k nim naši plíží! A navíc byla toho rána po celejch Dolomitech mlha jako mlíko!“

„Hele, neříkej naši, když to byli Rakušani. A dostali toho rána pěkně na prdel, mlha nemlha!“

„Na prdel dostali Italové. Když jsme pak šli ve druhým sledu, viděl jsem ty jejich kulometný hnízda, vytesaný do tunelů ve skalách. Myslivci se spustili na lanech až k nim a naházeli dovnitř granáty. Vypadalo to tam jako v řeznictví...“

„Mírněte se před těma dětma!“ okřikla Hanka rozkurážené bojovníky.

V tu chvíli se na pavláčce před oknem objevil vysoký stín a ohnutý prst zaťukal na sklo. To zapůsobilo víc, než Hančino nabádání; přestřelka umlkla a malá Mančinka ustrašeně vklouzla za babiččinu širokou sukni. „Klekánice!“ vyjekla.

Nebyla to však obávaná ohyzdná stařena s pytle, do něhož strká děti, které nejsou včas v postýlkách, ale mladý muž v teplém kabátě s vyhrnutým límcem: štítek placaté čepice měl stažený do očí a klapky spuštěné přes uši; na šviháckém knírku se mu srážela jinovatka.

„Tatínek!“

Děti se s halekáním vyřítily do tmavé síňky a vrhly se do jeho rozpažených rukou. Sevřel je a zvedl skoro až do stropu.

„Tak co, byly jste tu hodný?“

„Dělali jsme válku... se strejdama...“ vykládal dychtivě Jiřík, “ ty jsi byl, tati, taky ve válce?“

„Já ne. Já byl tenkrát ještě moc mladej... Tak pojďte domů.“

„Už jedli,“ hlásila Hanka, „a ty Francku počkej, naleju ti taky talíř bramboračky...“

„Ne, díky, maminko, máme přece vlastní večeři.“

„Já vím, odbudeš se kouskem suchýho chleba... Francku! Ne-snaž se přede mnou předstírat, že je všechno v pořádku! Vidím to na tobě, jak jsi smutnej a špatnej. Copak je tohle za pořádek? Večer přijdeš utahanej z práce a ženu nenajdeš doma - a tvoje děti aby zůstaly venku, chudinky malý! Jako ty cikáňata, kdybysme se o ně tady s dědkem nepostarali! Chlapče, pověz mi upřímně: nemá snad nakonec Kateřina nějakýho... někde... bokem...“

„Ne, jak vás tohle mohlo napadnout! Víte přece, že nacvičujou to divadlo...“

„Já bych jí dal divadlo,“ zavrčel z lavice Martin, „já bych jí předvedl tyátr, to by koukala! Jednou na tobě bude dříví štípat! Jsi trouba, že si to necháš líbit!“

Francek neodpověděl, otočil se zády a vyvedl děti ze dveří. Nesourodá trojice protáhlých stínů se mihla po okenním skle a rozpustila se v mrazivé tmě časného večera.

„Nejni žádná úcta! Z toho všechno pochází!“ vrčel dál Martin ze své lavice v koutě. „Rákosku ty děcka neznají, modlit se pořádně neumí a rodičům tykají, jako by to byli jejich kamarádi z pastvy! Já už tomuhle světu vůbec nerozumím! Já se vůbec neodvažuju domyslet, do jak neblahejch konců to všechno povede!“

Manka se později mnohokrát snažila upamatovat, kdy se vlastně její vzpomínky poprvé propojily se vzpomínkami rodičů a prarodičů a kdy se v její mysli slily do jediného příběhu.

Napřed byla jen tma bez konce a začátku, ale pak kdosi mocný řekl: *Budiž světlo!* A světlo padlo do prostoru, bylo to jásavé ranní slunce, které po hrbolatých prknech podlahy s vystupujícími suky a nitkovými liniemi stromových let rozlilo obdélník zářivě žluté barvy, rozdělený na několik polí stínem okenních rámu a čerňený tajemným míháním odrazů záclonových krajk, takže připomínal

neklidnou hladinu zlatého jezera. Nad ním horečně vířila mračna prachových zrníček a tím planoucím sloupem se občas se zlověstným bzukotem prořítla podivná nohatá obluda s kmitajícími duhovými křídly.

Světlo se zvolna sunulo po podlaze, až se nakonec v nejuzdálenějším koutě dotklo změti podivně zkroucených a propletených ježatých provazů, zakončených uzlovitými hlavami. Provazoví hadi se tam ovíjeli kolem srnčího parůžku s oblýskanou ostrou špicí a výhrůžně plazili roztržené jazyky.

Dívka zaváhala. Tak ráda by si parůžek půjčila na hraní, ale hadi se tvářili nekompromisně. Pokusila se s nimi smlouvat: „Dostanete kaši. Z mého talířku s namalovanou kočičkou! Moc dobrou kaši. Když mi na chvíli půjčíte srnečka...“

Hadi posupně mlčeli.

Dívka zatajila dech, sebrala všechnu odvahu svých tří let a pak prudce hmatla do jejich hnízda po parůžku, sevřela ho oběma rukama a utíkala s ním do bezpečí mezi rozkročenýma nohama velkého kuchyňského stolu.

„*Safraporte!*“ zahřimal vtom z výšin mocný hlas, „Kdepak zase mám ten *mašnogl!* Kdopak mi ho sebral?“

To nebyl hlas boží, patřil tátovi Franckovi. Ovšem jeho zloba byla jen předstíraná. Ubrus se nadzvedl a přímo proti dívence se objevila tvář s jizvičkou nad horním rtem, maskovanou malým knírkem ve tvaru mušky, s výrazným nosem a blízko u sebe posazenýma hnědýma očima, které se na ni šibalsky smály: „Dej mi ten *mašnogl*, Mančinko! Bez něj bych ti tu houpačku nemohl dodělat.“

Dívka sváděla těžký duševní boj; nechtěla se vzdát krásně lesklého parůžku, ovšem zmínka o houpačce zněla také velice lákavě. Nakonec váhavě opustila svůj úkryt, vylezla tatínkovi na klín, podala mu srnčí hrot a dívala se, jak jím Francek probodává tělo

provazu a rozšířeným otvorem protahuje oddělené konce jednotlivých pramenů, zaplétá je a vytváří na závěsu, vybíhajícím z rohu sítě, pevnou smyčku... Na jedné, druhé, třetí a čtvrté straně...

Houpačka! Provazová síťenka zavěšená mezi dva stromy, v níž dětské tělíčko jako lapená ryбка bude celé půldne létat nahoru a dolů v úžasném prostoru mezi zelenou trávou zlacenou pampe-liškami a modrým nebem, přizdobeným našlehanými kopečky oblačné smetany... Může být něco krásnějšího?

Když se Manka pokoušela sestavit s těchto prvotních zlomků nějakou ucelenou mozaiku, překvapilo ji, jak se představa okolního světa v její mysli postupně rozrůstala. Od nízké stoličky bez opěradla, na níž tatínek Francek vyráběl houpačku (u nohou přitom vždycky míval dřevěnou bednu s náradím; ležel v ní dřevěný *kuželík*, velká *necovací jehla* se zubem uvnitř protáhlého ouška, ohlazené *sítovací prkénko*, železná zahnutá *dratev* a spousta dalších tajemných předmětů) vedla její cesta kolem stolu s dlouhým, splývajícím plátěným ubrusem a kolem bíle nabarvených masivních židlí až ke kanapi pod oknem, starému odřenému kanapi, jehož měkký, hou-pavý povrch byl plný boulí, ukrývajících nesouměrně trčící pružiny. Když jste si na kanape klekli, mohli jste se dívat přímo do okna, neuvěřitelně širokého trojdílného okna, na jehož parapetu rostla v květináči bachratá *mořská cibule*, kterou maminka jednou ročně ostříhala a jejíž dužnaté stvoly naložila do lihu, čímž vzniklo účinné mazání na bolavá záda. Za záclonou a okenním sklem, okupovaným po většinu roku hejnem bzučících much, někdy oroseném párou z kuchyňských hrnců a jindy zarůstajícím houštinou stříbrných mrazových větviček se otvíral výhled na předzahrádku s bylinami a stromovými angrešty, na zeleně natřený plaňkový plot, na hluboký příkop a silnici, bývalou *císařskou* a nyní *státní* silnici, dokonale šterkovanou a uválcovanou, lemovanou obílenými žulovými patníky. Tahle silnice směřovala do dalekého světa, dalo se po ní dojet až do Plzně nebo do Prahy; zarachotil po ní povoz tažený koňmi, důstojně a zvolna tudy kráčelo kravské spřežení s naloženým žebří-

ňákem, přešel cyklista, občas dokonce zavrčel a zatroubil automobil (a to byla atrakce, kvůli níž se všichni, kdo momentálně pobývali v kuchyni, seběhli k oknu!).

Vpravo od okna tajemně cvakaly oválné plechové hodiny, po zdi se od nich táhly řetízky (za které se nesmělo tahat!) a visely tam šišky, úplně podobné těm, které babička vozila na trakářku z lesa a krmila jimi ohýnek v kamnech; tyhle ale byly tvrdé a studené. Babička Hanka vyprávěla, že pradědeček Maxmilián míval ještě lepší hodiny, velikánské a plně vyřezávaných větviček, mezi kterými se otvírala malá dvířka a z nich vyskakovala kukačka a kukala... Takhle představa byla pro tříletou dívčenu velice vzrušující; občas si se starším bratrem Jiříkem vyprávěli o tom, jak by v lese chytli kukačku, jak by ji přinesli domů a zavřeli ji do hodin. Jiří mýnil, že by se dala polapit do některé z těch sítí, které rodiče po večerech doma vyrábějí. Naplánovali si, že až budou větší, až budou mít víc síly a nebudou se bát (a to bude hned, jak skončí tahle dlouhá zima), tak si jednu z těch sítí potají vypůjčí a sami se vydají po Červené cestě až k černému lesu, k Matčině hoře nebo ke Studánkám, odkud bývalo za jarních dnů slýchat naléhavé kukání.

Kolem hodin, jako kolem tlukoucího srdce, se na zdi shromáždil houf pestrých obrázků. Skleněně se leskly v masivních černých rámečcích; na jednom dva nahatí lidé jedli jablka pod stromem, kolem kterého byl omotaný tlustý provaz. Jiřík se sestřičce smál, že to není žádný provaz, ale had, hrozný Královský had, který žije ve skalách na Matčině hoře a vždycky na podzim tam strašidelně hvízdá. Od té doby začala Manka provazům říkat „hadi“, a když je uviděla stočené v koutech, pohlížela na ně se strachem, jestli se nepohnou.

Na dalším obrázku byla ještě hroznější obluda! Mance připadalo, že je to ušatý pes se štíci tlamou. Nějaký pán na vzpínajícím se koni do toho netvora píchal dlouhým klackem. „To je svatý Jiří!“ prohlašoval hrdě starší bratr. „Ten se ničeho nebál. A já se jmenuju

podle něj! Až budu velké, tak si koupím koně a vyjedu na Matčinu horu a zrovna takhle tam zapáchnu Královskýho hada!“ Manka zatrnula nad bratrovou odvahou; to bylo jistě mnohem nebezpečnější než lovit kukačku!

Pak tam byl ještě třetí obrázek: na něm pán ve špičaté čepici lil ze džberu vodu na malý hořící domeček, nejspíš nějaký domeček pro panenky, podobný tomu, jaký má doma Lízinka z pivovaru. Tatínek říkal, že ten hasič se jmenuje svatý Florián a že dává pozor na oheň, aby nezlobil, ale také je ochráncem provazníků a každý provazník se k němu musí modlit, aby se mu dílo dobře dařilo.

Při zdi vlevo od okna se tyčil kredenc, monument, jehož přízemní dvířka velice lákala k otevření; Manka věděla, že uvnitř se skrývají úžasné mísy, naplněné vonící moukou, velké dřevěné síto a sada těžkých žehliček s výměnnými držadly a drátěnými stojánky, ale dovnitř sama nesměla. Vlastně to ani nešlo, protože tatínek shora zatloukl hřebík, ohnul ho a potočil jako pojistnou kličku. Občas stála před kredencem a zakláněla hlavu, dívala se podél pater a říms té fantastického stavby (ano, kredenc, to nebyl kus nábytku, to byl úžasný a nedobytný hrad!) a moc dobře věděla, že v šupličkách tam nahoře nejsou jen nože a lžíce a sklenička *francovky*, používané jako univerzální lék, ale v nejhořejším z nich bývá dobře ukryt papírový kornout s kousky černého, sladkého *pendreku*, který je občas dětem poskytnut jako mimořádná odměna. A ještě výš se lesklo zašupovací sklo s leptanými květinovými vzory a za ním sady svátečních malovaných talířků a skleniček. Na hřebíčku tam visely kapesní hodinky s nádherným stříbrným řetízkem a stála tam petrolejová lampa, jejíž skleněný cylindr připomínal květ tulipánu.

Když se setmělo, sundávala maminka lampu na kuchyňský stůl, stavěla ji na obrácený hrnec *kameňák*, zapalovala povytažený knot, plamen syčivě vyrazil a děti se zachvěly slastnou hrůzou. I svatý Florián nahoře na obrázku jako by v té chvíli zpozorněl. Kuchyň se proměnila v tajemné místo, kde ožívaly neklidné stíny. Co to haraší

v tmavém koutě? Myš? Nebo domácí skřítek, mužíček velký jako dlaň, v chlupaté šedé čepičce, s očky svítícími jako uhlíky a s kočičími dráčky místo nehtů? Ani za celý pytlík *pendreku* by se tam Manka nešla podívat! A co to šramotí a pípá pod kamny? Nevylíhl se tam snad z vejce od černé slepice škodolibý rarášek? Bratr Jiřík se posmíval jejímu strachu: ty hloupá, to jsou přece kuřátka, které tam maminka uložila k teplu v krabici od margarínu! Tisknou se tam k sobě jako načepýřené žluté kuličky a šveholivě si vyprávějí nějaké kuřecí pohádky.

Nejlepší pohádky uměla vyprávět babička Hanka; ovšem vyprávět se k ní, to vyžadovalo velkou odvahu! K tomu bylo nutno opustit jistotu kuchyně, minout velká kamna, nad nimiž se na natažených šňůrách sušilo prádlo, bylinky a houby, otevřít těžké skřípající dveře s velkou mosaznou klikou a vyjít do síňky. Tahle nedlouhá chodbička dýchala skrytou hrůzou, tonula v ustavičném pološeru a z červených dlaždic na podlaze stoupal mrazivý chlad. Jen pár podlouhlých okének nade dveřmi, vedoucími ven na verandu a ke světlu, sem barevnými skličky propouštělo duhové jiskření, zmírající na kameninovém soudku s pitnou vodou, přikrytém prkenným víkem, a odhalující dvojici úzkých dveří, vedoucích ke dvěma zakletým komnatám.

Za těmi prvními zakázanými dveřmi stoupaly strmé, vyschlé a viklavé dřevěné schůdky na půdu, kde v dusném tichu dřímala obří hromada sena, kde z trámů visely drapérie pavučin a starých, zaprášených provazů, kde červotočivé truhly skrývaly nepoznané poklady a kde nade vším trčely hlavy provaznických stojanů, ježící se kovovými háčky, a zejména mohutné setrvačnickové kolo se zahnutou klikou, černé a mastné, jako by ho čerti právě protáhli komínem. Tady prý bydlely polednice, klekánice a půlnočnice, tři ohydné stařeny, které předou provaz života...

Za druhými zakázanými dveřmi tomu bylo právě naopak; kamenné a vlhké schůdky tam klesaly strmě dolů a ztrácely se v černé

vodě. Olověné zrcadlo hladiny se lesklo jen kousek pod okénkem, jímž byla prostrčena rezavá trubka ruční pumpy. Mrazivý chlad číšel z těch hlubin; proto matka na sklepní schůdky ukládala máslo plovoucí v kameňáčku s vodou, džbánky s mlékem, vyškvařené sádlo a v plátně zabalené maso – někdy tu dokonce na železném háku visávalo celé kůzle, stažené z kůže, nahé a krvavé, jako bezmocná oběť nějaké mučírny... V černé vodě sklepního podsvětí se prý skrývaly kousavé, slizké potvůrky, ale především tu bydlel has-trman. Děti, když občas nahlédly do jeho tajemné říše přes rameno matky, ukládající něco na schody, si ustrašeně špitaly, že oprýskané hrnce s pokličkami, rozestavené na prkenné polici v zadní nedostupné části zaplaveného sklepa, nepochybně skrývají dušičky utopenců. A nebyl snad onen žbluňkavý zvuk, jenž občas znepokojeně zabublal z nejhlubšího místa pod opuštěnou pumpou, kde prý na dně zůstala ztracená studánka, hlasem vodního démona?

Když děti zvítězily nad svým strachem a dokázaly projít strašidelnou tmavou síňkou podél vstupů do obou zakázaných komnat až na protilehlou stranu chodbičky a otevřít tam široké zelené dveře pod okénkem s barevnými sklíčky, rázem se ocitly na sluncem prozářené pavlači, odkud se jim otvíral výhled na dvůr s kdákajícími slepicemi, na střechy chlévů a dřevníků, na hnojiště se záchodovou budkou a na starou vrbu, v jejímž stínu se krčil plůtek s brankou, oddělující od dvorku bujnou zeleň ovocné zahrady.

Ale především byl z pavlače vstup do kouzelného babiččina pokojíku, provoněného heřmánkem, tymiánem a levandulí, do šera mezi vysoko nastlané pruhované peřiny, v nichž často podřimoval nevrlý dědeček Martin. Jindy ale dědeček seděl na nízké stoličce u kamen a strkal do jejich plápolající tlamy pečlivě nalámané chrstí, pochrchlával a tiše hudoval. Nebo si vynesl židli na pavlač a v přílivu ranního světla tam četl noviny, upíjel z hrnku šípkový čaj a občas vykřikl: „To je hrůza! To snad není možný! Všechny by je měli zavřít, až zčernají!“

Děti proto dědečka obcházely uctivým obloukem; záštitu hledali v babičce Hance, která je učila všelijaké říkanky a modlitbičky a která jim tajemně ztlumeným hlasem vyprávěla, jak pradědeček Maxmilián, když se vracel z vandru, zdříml v kupce sena na louce u nějakého rybníka a najednou o půlnoci uviděl, že z vody leze has-trman... Pradědeček Maxmilián prý vodníka zahnal holí a kukáním dřevěné kukačky ze svých památečních hodin švarcvaldek, které si tenkrát nesl až z Vídně a které si na noc pověsil na větev vrby. Ale děti se domýšlely, že jim babička určitě něco tají. Časem se jejich podezření změnilo takřka v jistotu, navzájem se ubezpečovaly, že pradědeček omámeného vodníka spoutal lýkovým provazem, přivedl ho domů a uvěznil ho v zatopeném sklepu. Tam s nimi has-trman od těch dob bydlí, stejně jako králíci v králíkárně, kozy v chlívk-u a slepice na hnojišti; je sice zkrocený, ale přesto zálučný a stále číhající. Teprve teď je napadlo, proč maminka nosí na schody do sklepa máslo, sádlo, mléko a maso. Ona totiž moc dobře ví, jak ne-bezpečné je nechat vodníka hladovět!

Uplynul rok nebo dva, děti provazníka Františka Routy povyro-stly a odvažovaly se stále dál od domu. Starší Jiřík už dosáhl na kovový háček na brance v plotu, vyhákl ho z očka a otevřel vstup do zelenavého přítmi zahrady, do zaslíbeného ráje, kde se naskýkala

mimořádná příležitost k mnoha různým dobrodružstvím. Během jediného dopoledne se téhle kurážné dvojici podařilo způsobit si žaludeční křeče zhltnutím většího množství nezralého ovoce, narazit si žebra pádem se stromu, svalit se do kopřiv a nechat se poštípat včelami. Máma Kačenka nevěděla, jestli se má zlobit nebo brečet, babička Hanka přispěchala s flaštičkou *francovky*, děda Martin zalezl do postele, zavřel oči a k uším si přitiskl polštář, ale nakonec byl jako vždy v konejšení nejúspěšnější Francek, který právě přišel o polední přestávce na oběd. Posadil si každé dítě na jedno koleno, foukal jim na bolístky a přitom vyprávěl o Honzovi Trsojci, jaký to byl hrdina, ten že svý mámě sebral kozu, rohatou a černou a zlou jako čert, ale přesto jí dokázal odtáhnout až na jarmark, i když ho cestou pěkně potrkala a do krve odřela, ale Honza ani nepíp, snášel to se zařatejma zubama, toho zuřivýho ďábla úspěšně prodal a s penězma zmizel do Vídně dřív, než stará Trska vystřízlivěla z opilosti a doběhla s policajtem do Oujezda...

Děti přestaly plakat, špinavými ručkami si rozmazávaly slzy po tvářích a napětím ani nedýchaly.

„To jim dáváš pěkný ponaučení do života, jen co je pravda!“ zaškaredila se Hanka. Katka se jen mlčky ušklíbala. Ale ani jedna, ani druhá nemohla popřít, že vyprávění splnilo účel.

Francek předal uklidněné děti ženským, popadl do ruky knedlík a běžel zpátky do práce. Teplou polévku už toho dne nestihl.

Neuplynul však ani týden a stala se něco mnohem horšího! Po dusném odpoledni se schylovalo na bouřku. Matčina hora si nasadila černý klobouk z divoce vířících mraků, zlostně broukala a její lesnaté boky se rozsvěcely přízračně modrým svitem.

„Děti, domů!“ zakřičela Katka z okna pavlače.

Žádný ohlas. Dvůr jako vymetený, slepice už v očekávání nepřijemného dění hřadovaly na vozíku pod přístřeškem u chlívů a roz-

čileně kvokaly. Katka vyběhla do zahrady, rozhlížela se pod stromy, které se rozšuměly prvním poryvem větru.

„Zatraceně! Kde jste?“

Cosi ostře třesklo v horním koutě zahrady, mezi keři rybízů. No, ovšem, horní vrátka, nakřivo sbitá Franckem z několika trámů a nehoblovaných prken, jimiž se vycházelo do polí k Červené cestě. Byla teď dokořán a vítr jimi bušil o plot.

V Katce by se krve nedořezal. Okamžitě pochopila, že synek je učenlivější, než se vůbec odvážíla domyslet. Není to ani týden, co na vlastní oči viděla, jak se Jiřík tahle vrátka marně pokouší otevřít, protože nemají jen háček, ale jsou navíc jištěna zasouvací dřevěnou závorou. No, jistě, to všechno jsou plody Franckovy výchovy, to je neblahý vliv těch jeho morbidních historek! Tatínek synáčkovi všechno ukáže, všechno ho naučí, všechno mu vysvětlí – a nepomyslí, jak některé znalosti mohou být nebezpečné!

Katka vyběhla ven, na Červenou cestu, vítr jí prudce rozevlál vlasy, shrnovala si je oběma rukama z obličejů, divoce se rozhlížela... Všude kolem jen prázdná, potemnělá pláň, nad níž se v bouřlivých poryvech vznášela naříkající černobílá čejka, které se tady říkalo *knihara*. Kde jsou děti? Kde jsou moje děti? Bože, nedopusť...!

Zahřmělo a spadly první těžké kapky.

Jiřík s Mankou nemohli matčino volání slyšet, protože byli tou dobou už úplně jinde, dobře ukryti v tajemném, přízračném světě, o jehož existenci neměly do té chvíle ani tušení.

To bylo tak: Jiříkovi se konečně po mnoha dnech marných pokusů podařilo otevřít zadní vrátka a vyvést svou ustrašenou sestřičku na legendami opředenou Červenou cestu. Ta se táhla těsně kolem vnější strany plotu – a byla doopravdy červená, pokrýval ji rezavě zbarvený písek, v němž sem tam ležely nádherně ohlazené, rudě a okrově žíhané kamínky. Dvě zařízlé koleje, jimiž laškovně

bublala spěchající vodní stružka, pokračovaly tím červeným pískem do dálky, obloukem uhýbaly až někam k úpatí mohutného lesnatého hřbetu Matčiny hory. Podél protilehlé strany cesty se tyčilo rákosí jako vysoká zelená stěna.

Nebylo možno odolat té vábivé nádheře. Na co se dřív vrhnout? Sbírat kamínky, plnit si jimi kapsy, čepici, šátek a zástěrku? Nebo slastně ponořit prsty do miniaturního potůčku, přehradit kolež nahnutým pískem a radovat se, jak hladina stoupá, jak se voda zlostně točí a neví kudy kam, až se nakonec převalí přes hráz a rozvalí ji? Utíkat podél plotů, v míhavém blikání světél a stínů, a pak se zadýchaně zastavit tam, kde končí poslední hradba a otvírá se daleký výhled do rozlehlé mísy údolí? A kam asi vede ten kamenný můstek, přetínající na jednom místě jednolitou rákosovou stěnu nad odvodňovacím příkopem? Děti po něm odvážně přešly a hned za ním se ponořily do vysokého obilí, tak vysokého, že se v něm ztratily jako v lese. Kráčely za sebou po úzké pěšince, nad hlavami jim praskaly zrající klasy a cvrčely kobylky; z džungle kolínkatých stébel na ně občas pohlédly modré oči chrp a opodál vyšlehl plamínek vlčího máku. Kdesi vysoko na nebi trylkoval skřivánek. Stezičky se několikrát dělily, rozbíhaly se do různých stran. Kdopak je tu asi vyšlapal?

„Mně je horko,“ zakňourala Manka, „a mám žízeň. Já chci domů!“

„Vydrž,“ nabádal ji Jiřík, „za chvíli vyjdeme nahoře u lesa. Víš, tam, co jsme byli s babičkou pást kozy. Pamatuješ? Je odtamtud dobře vidět až na protější stráň, jak tam jezdí vlaky, jak ty mašiny kouří a houkají.“

Na chvíli jí nadějná perspektiva dodala sil. Jenže pole jako by nemělo žádný konec. A najednou všechno tak podivně ztichlo a potemnělo. V dálce před nimi se ozvalo chraplavé zabroukání. Klasy se pohnuly, začaly šelestit, tajemně k sobě skláněly vousaté hlavy, jako by si něco šeptaly.

„Já se bojím,“ vyjekla Manka.

Jiřík tentokrát nenašel nic, čím by ji uchlácholil. Z hlubin pole k nim něco letělo, blížilo se to... S hrůzou si vzpomněl na *žitné kozy*, které prý tancují ve zrajících lánech, a koho tam chytnou, toho roztrhají.

„Honem pryč!“ vykřikl. „Utíkej! Zpátky k Červený cestě!“

Pole se naplnilo zlobným hukotem, klasy je šlehaly do očí a stvolý jim podtrhávaly nohy. „Kníž – kníž – kníž!“ křičela *kníhara* někde nad jejich hlavami, jako by upozorňovala obilné přišery: „Tady jsou ty děti, tady běží!“

Prásk! Fialový blesk jim šlehl do očí. Před nimi se vynořila stěna rákosí a pod ní zčeřená hladina strouhy, po níž poplašeně rejdivly vodoměrky. Můstek tam nebyl! Zmizel!

„Maminko!“ vzlykala Manka, „maminko, pojď si pro nás!“

Pustili se podél příkopu. Najednou se před nimi vynořil strom, stará hrušeň – a pod ní...

Hrůza hrůzoucí! Pod hruškou ležela useknutá lidská noha!

Děti dvojhlasně zaječely. A začaly vřeštět ještě víc, když spatřily ruku, která se vynořila zpoza stromu, popadla tu nohu a odvěkla ji do vysoké trávy mezi vystouplými kořeny.

„Ale, ale, děťátka, to je nějakýho rámusu!“ ozval se hluboký hlas a něčí dlouhé, kostnaté prsty začaly šplhat nahoru po drsné kůře kmene jako podivní pavouci, zachytily se suků a pomalu k sobě zvedaly hlavu s prošedivělou hřívou vlasů a hrbaté tělo, oděné v rozhalené plátěné košili, oblýskané vestě a záplatovaných cajkových kalhotách. Chlapík se opřel zády o hrušku a koženými řemínky si dopínal nohu k podvazku na stehně. Děti přestaly ječet a jen se dívaly s pootevřenými ústy.

„Čípak jste?“ zeptal se jich ten čaroděj s odkládací nohou.

„Provazníkovic,“ hlesl Jiřík, „Routovic.“

„A copak, že se touláte v obilí? Víte, že se to nesmí?“ Sáhl do pukliny kmene a v jeho dlani se objevila mohutná sukovice.

Děti vyjekly a o krok couvly.

„Ale to si vyřídíme jindy! Teď honem pod střechu!“

Hnal je před sebou jako husy z pastvy. V houstnoucím šeru práskaly ohnivé biče blesků, rákosí podrážděně syčelo a po poli se převalovaly vysoko vzednuté temné vlny. Jiřík a Mankou si ani nevšimli, kdy přeběhli můstek, ale najednou měli pod nohama opět Červenou cestu, po které proti nim letěly jeden za druhým bláznivě roztočené trychtýře, podobající se dětským *káčám*, a naházely jim do slzících očí plné hrsti červeného prachu. A než se stačili vzpamatovat z té škodolibosti tančících *povětrnic*, černé nebe se protrhlo a na hlavy se jim zřítíl vodopád.

„Honem! Honem! Přidejte! Už tam budeme!“ křičel jim za zády čaroděj.

Voda bublala a klokotala ze všech stran, cesta se v okamžení změnila v jedinou dravou bystřinu a kalný proud se jim snažil podtrhnout nohy. Manka už nemohla, upadla do bláta, ale čaroděj ji zvedl a nesl ji v podpaží jako balík, dělal dlouhé trhavé skoky a těžce napadal na dřevěnou nohu.

„Tudy!“ rozrazil špicí hole jakási vrátka.

Za mlžnou stěnou deštných provazců se vynořily podivné stavby; jakýsi vysoký hranatý komín z rezatých cihel, obklopený dlouhými, otevřenými přístřešky. Po kluzkých schůdkách je čaroděj hnal někam dolů, do temného stínu pod pavláčku, zavěšenou na boku podlouhlé budovy, která jako by byla k tomu mohutnému komínu poněkud nedbale přilepena.

Skříply nízké dveře – a pohltila je pohádková říše! Děti zůstaly ohromeně stát, zuby jim jektaly zimou a strachem, bylo to něco

úžasného, děsivého a současně opojně nádherného. Všude kolem nich stáli v dlouhých řadách trpaslíci! Dívali se z dřevěných polic, seřazení v zákrytech jako vojáci, na hlavách měli čepičky, tváře lemované kudrnatými vousy, každý šibalsky přimhouřené jedno oko, některý se opíral o rýč a jiný nesl na rameni hrábě – jako by se nemohli dočkat, až konečně vyrazí do práce. Ale něco jim přece jen chybělo. Barva! Kam se poděla červeň čepiček a zeleň kabátků, kterou se honosili jejich bratříčci v zahradě paní doktorové, v záhonech před pivovarem nebo v parčíku Železitých lázní? Na policích téhle zvláštní čarodějné kuchyně postávaly řady malých bytůstek dočista nahatých, všechny v jednotném, cihlově rezavém odstínu.

Ale to už přichvátal jakýsi vysoký a nesmírně hubený chlapík v plandavé zástěře polepené hlinou, s řídkou kozí brádkou a s homolovitým kloboučkem naraženým až po uši (v něčem se velmi podobal svým trpaslíkům). „No, to je nadělení!“ zvolal pisklavým hláskem. „Kdepak jsi je sebral, Skřivane?“

„Pod hruštičkou,“ zabručel jednonohý čaroděj Skřivan.

„Tak honem k peci!“ zapištěl dlouhán, chopil se dětí, svlékl z nich promáčené oblečení a odnesl je na lavici pod horce sálající cihlovou stěnu s vyzděnými oblouky, do nichž byla vsazena dvojice železných dvířek. I tuhle lavici potřísnila svým dotekem všudypřítomná, lepkavá, načervenalá hlína.

Dlouhý muž se nejistě rozhlédl: „Čím bych vás, vy setsakramentský ptáčata...“ Vzápětí strhl špinavou plachtu s obrovské dřevěné kádě, v níž líně leželo hliněné těsto, a pečlivě do ní obě děcka zabalil.

„Skřivane!“ houkl, „dole ve sklípku mám džbán mlíka. Přines ho. Proti nachlazení je nejlepší horký mlíko!“

Skřivan tůkal holí a dřevěnou nohou po schůdcích a za chvíli byl zpátky, nesl džbán za ucho a zamračeně do něj nahlížel. „Něco ti v něm plave.“

„Ukaž! A sakra! Chudinka malá, tak už to má za sebou. Doplátila na svou mlsnotu,“ povzdechl hrnčír, zalovil v mléce prsty špinavými od hlíny a za ocásek vytáhl utopenou myšku. Podržel ji proti světlu a ušklíbl se, když zaregistroval, že na jejím zježeném kožíšku se usadila bílá vrstva smetany. „Zrovna to nejlepší,“ zamumlal a pak drobné tělíčko několikrát přejel špičkou jazyka.

Důkladně olízanou myš odhodil k peci, trochu mléka odlil do železnáku a hákem ho vsunul na rošt nad ohniště. „Než se mlíko ohřeje, předved’ jim umělej klarinet, Skřivane. Ať se ty písklata trochu rozveselí!“

Čaroděj Skřivan se chopil své nerozlučné lískové hole a přitiskl ji ke rtům, jako by to byl klarinet. Dlouhé, kloubnaté prsty se mu rozběhly po dřevě v dokonalém prstokladu, zatímco jazykem vytvářel klokotavé trylky. Podmanivá melodie Smetanovy Vltavy se vznesla nad police s květináči, mísami a talíři, stoupala kolem seřazených trpaslíků, trpělivě čekajících na svůj příděl barvy, rozléhala se ozvěnou v prostore pod trámovým stropem a unikala škvírami kolem cihlového komína až nad střechu, kde zanikala v hukotu deště a rachotu hromu.

Konečně hrnčír přispěchal s kouřícími hrnky svařeného mléka – jenže děti mezitím sladce a tvrdě usnuly.

Neprobudily se ani poté, co bouřka odtáhla přes lesy do kopců na jihu, a podvečerní slunce vyklenulo nad Matčinou horou zářivý oblouk duhy, nevnímaly, že válečný invalida, trafikant, polní hlídač a samorostlý virtuos Skřivan přivedl do hrnčírské dílny vyděšenou Kateřinu, následovanou shovívavě se usmívajícím Franckem, netušily, že je rodiče odnesli v náruči domů.

Spaly a spaly - a když se konečně probudily, připadalo jim tohle jejich dobrodružství jako nějaký zvláštní, pohádkový sen.

Část první

DUHOVÉ KOULE

Nejenom zahradní trpaslíci, vykukující se skepticky unavenými úsměvy z břechtanem obrostlých kamenných terásek před dlouhou halou Železitých lázní, ale také skleněné koule, zapíchané tam na tyčích do záhonů macešek a měsíčků, fascinovaly malou Manku natolik, že když šly s maminkou Kačenkou nakoupit do koloniálu, musely se před nimi na hodnou chvíli zastavit a věnovat se obdivnému zkoumání jejich duhově proměnlivých barev.

Katka si uvědomila, že v každé té křehké skleněné bublině se odráží deformovaný obraz světa, že budovy protilehlého statku i lípy staré aleje se prohýbají do oblouku, jako by tvořily kulatý rám, v němž se krčí dvě postavičky, polapené a zmáčknuté shora i zdola, takže matka se zdá být menší a dcerka větší, vlastně jsou obě skoro stejné, s komicky nafouknutými těly a šklebícími se tvářemi smutných klaunů, a mezi nimi jako nějaký uzel vyrůstají nepřírozeně zvětšené spojené ruce.

Bezděky se zachvěla.

„Nebýt týhle podivný parády,“ řekla, „tak jsme se s tatínkem nikdy nedali dohromady. Skleněný koule za to všechno můžou...“

„On ti nějakou koupil?“

„Ukradl. A ne jednu, ale všechny! Z celý vesnice!“

Jako by to byla nějaká dávná, téměř zapomenutá pověst – a přesto uplynulo teprve deset let od chvíle, kdy Kateřina přijela do Újezdské Huti, aby tu s ostatními mladými dívkami (žádné z nich nebylo tehdy víc než osmnáct) pomáhala vysazovat novou chmelnici. Chmelnici, kterou na bývalých polích sedláka Jirmala, odkoupených levně v exekuční dražbě, zakládala firma BÜRNOW – KRÁL DOBRÉHO PIVA. Najatým zemědělským dělnicím poskytl správce pivovarů ubytování ve stodole na seně. Velmi romantické ubytování! Pod vraty se do nitra jejich *residence* prodíral výběžek smrdutého rybníčku, v němž se celou noc čvachtaly kachny. A přidělený bochník chleba měly ráno kolem dokola ohryzaný od myší...

Katka prožívala bezesné noci, neschopná ponořit se do úlevného spánku; slyšela suché myší chrastění a mokré kachní pleskání, vůně sena jí připomínala louky tam doma na horských stráních (ach, ty seníky ztracené v kopcích!) a zaplavoval ji stesk. Tiše plakala do šátku.

Katčin otec, zvaný Andres podle statku v kopcích poblíž bavorské hranice (ve skutečnosti se jmenoval docela jinak, ale kdo by si to pamatoval?), pocházel ze starobylého rodu dřevorubců, pašeráků a pytláků, které odjakživa živil šumavský hvozď. Také trochu sedlačil na terasovitých políčkách a hlavně pásal velká stáda černobílých krav. Skoro by se dalo říct, že Andresové jsou boháči - jenže

v jejich starém roubeném domě na jižním svahu Zlatého údolí museli uživit čtrnáct dětí!

Když tahle tlupa hladovců večeřela ze společné mísy brambory rozštouchané v kyselé mléčné polévce, nabádal je nejstarší bratr: „Hlavně děti hodně kousejte, aby vás v noci nebolelo břicho!“ Sám si však cpal vrchovaté lžíce málem až do krku. Byla to jeho lest, jak přijít k většímu soustu; naštěstí ji sourozenci brzy prohlédli.

To nejmladší bratr byl jejich dobrodincem. Jakmile na podzim zrudly stráně jeřabinami, vzal brokovnici a vypálil do koruny nejbližšího jeřábu. Sesypalo se tolik kvíčal, že to připomínalo krupobití. Holky jich nasbíraly plné koše a pak je se solí a lučním kmínem pekly v chlebové peci. Každý ten ptáček byl na jedno slané chrupnutí, jen tak olíznout opražené kůstky...

Ano, kosti, to bylo její! Všechny kosti od stolu shromažďovala Katka ve své misce, pak vzala nůž a pečlivě obírala. Bylo až neuvěřitelné, jaké poklady chrupavek, morku, loje, kůžiček a masových vláken zanechávali nedbalí strávníci na kostech! Po jejím zásahu toho psům mnoho nezbylo! Nebo když na litinových pekáčích zlátli pstruzi (otec je odmítal; kdo by se s takovým šmejdem nimral?), jídala je Kateřina vcelku, napřed rozchroupala hlavu a pak pokračovala, sousto za soustem, po celé délce rybího těla až k ocasu, jako když se ukusuje z rohlíku, bez ohledu na kostičky, ploutve či kůži. Teď celé noci vzpomínala na tyhle báječné šumavské hody a lítostivě naslouchala, jak si myšky pochutnávají na jejich společném ztvrdlém chlebě...

Nikdy si nedovedla představit, že by se mohla ocitnout takhle daleko od domova. Starší sestra šla sloužit do Vídně, jenže nedávno někdo namaloval do map nové hranice a Vídeň byla v cizině.

„Přece vás, holky, nebudu mít nadosmrti na krku,“ prohlásil jednoho dne otec Andres. „Buď se koukejte vdát, nebo si najděte

nějakou službu. A kluci se vyučí řemeslům. Nejstarší dostane hospodářství. Tak jsem řekl, a tak to bude!“

A bylo. Až na jednu nepatrnou změnu: hospodářství dostal ten prostřední, protože nejstarší z bratrů padl ve válce. Všechny starší holky už mezitím zmizely z domova a Kateřina si začínala připadat jako neschopná. Proto se zaradovala, když zaslechla, jak jeden podomní obchodník, co k nim pravidelně zajížděl se zbožím, povídá: „Nehledáte snad tuhle pro mladou nějakou dobrou práci, při které by si mohla nashromáždit na věno? O něčem takovém bych věděl. V Oujezdské Huti.“

„Kde to je?“

„V kosteleckém okrese. Na Plzeňsku.“

„???“

Poprvé v životě slyšela jméno takové obce. No vida, a teď byla tady! Měla s sebou jen uzlíček nejnepohodlnějšího prádla a na krku starodávný bronzový křížek, který jí připnula matka při loučení: „Ten jsem, Kačenko, dostala od své mámy a ta zase od své mámy... a tak pořád. Proto ho nesmíš ztratit! Ochraňuj ho a on ochrání i tebe od všeho zlého!“

Společně s dívkami ze všech možných koutů Čech se celé dny hrbily nad sazenicemi, v dešti i v horku. Zato večery jim přinášely volnost. Chodily po vsi, držely se pod paží a zpívaly. Postávaly na břehu obecního rybníčku a dívaly se, jak se v něm rozsvěcí hvězdy. Samozřejmě, že na ně dotírali místní mládenci, jenže v houfu měly dívky odvalu se jim vysmívat a provokovat je. Tihle mladíci byli pro Kateřinu jednolitou masou; žádného z nich si nijak zvlášť nepovšimla a ani ji moc nezajímali (po pravdě řečeno, spíš se jich bála, ano, vlastně se jich moc a moc bála, protože celou noc před odjezdem jí matka nabádavým hlasem vyprávěla otřesné historky o svedených a opuštěných dívkách).